

javnost, saj je Foto klub Hrastnik med tremi najstarejšimi v Sloveniji. Med najpomembnejšimi umetniki Hrastnika so: filmski snemalec Simon Tanšek, koreograf Branko Potočan, dirigent Jani Šalamon, akademski slikar Simon Kajtna in mnogi drugi.

Šport je vedno veljal za zelo pomembno družbeno dejavnost v Hrastniku. Širom Slovenije je znan kajakaš Peter Kauzer, ki ga na velikih tekmovanjih vedno spremljajo zvesti navijači Brodarskega društva Hrastnik. Hrastnik ima razvito športno infrastrukturo, najpomembnejša športna pridobitev v zadnjih letih je bila v letu 1999 zgrajena športna dvorana Dolanka na Dolu pri Hrastniku. Poleg kajakašev so zelo uspešni kegljači, košarkarji in rokometarji. Zelo razvito je planinstvo, urejene so konjeniške poti pomembno vlogo imata tudi lovski družini Hrastnik in Dol, ki skrbita za številne živalske vrste.

V nadaljevanju monografije je opisana kratka zgodovina občine Hrastnik, ki uradno obstaja od leta 1934. Tudi ime naselja Hrastnik se je uveljavilo šele leta 1929. Pred tem se je uporabljalo ime Sv. Lenart za osrednji del hrastniške doline, ime Hrastnik pa se je prvotno nanašalo na vas na vzpetini nad sotočjem Bobna in Brnice, ki je spadala k občini Dol. Od takrat do danes so se v občini zaradi druge svetovne vojne, rudarjenja, krize po osamosvojitvi in drugih dogodkov razmere v občini občutno spremenile. Če pa se vrnemo še nekaj desetletij nazaj, izvemo, da so bili do razvoja premogovništva (do prve polovice 19. stoletja) prebivalci Hrastnika predvsem kmetje, kar se je s pojavom rudarjenja povsem spremenilo.

Pa se vrnimo še nekaj stoletij nazaj v čas, ko je reka Sava svojo strugo zarezala skozi Posavsko hribovje. Ob koncu rimske dobe je Sava izgubila svojo »moč«, saj so ladje izginile, promet po reki Savi je ponovno oživel šele v 18. stoletju zaradi oživitve trgovine in prometa med Zagrebom in Beogradom. Promet po reki Savi je bil najbolj živahen do izgradnje Južne železnice leta 1849, ki so se je razveselili lastniki hrastniškega rudnika zaradi veliko boljše povezave s svetom.

Premog in železnica sta bila glavna dejavnika postavitve steklarne in kemične tovarne. V monografiji je na kratko, a temeljito opisan razvoj steklarne in kemične tovarne, ki sta skozi zgodovino prestali številne preizkušnje, vendar še danes ponosno stojita in dajeta kruh številnim prebivalcem Hrastnika. Zaradi velikega števila delavcev so v Hrastniku nastale tako rudarske kot steklarske kolonije, ki so ohranjene še danes in pričajo o življenju v preteklosti. Hrastnik so skozi zgodovino zaznamovale tudi številne stavke, doseženi so bili številni presežki v športu, navkljub vsem spremembam pa je Hrastnik ostal tipična industrijska občina z značilnostmi in posebnostmi proletarskega kraja.

Monografija o Hrastniku je namenjena širši publikii, saj je poljudno napisana in bogata s slikovnim gradivom sedanosti in preteklosti Hrastnika. Prav tako je lahko priročno darilo tujim poslovnim partnerjem in turistom, saj je prevedena tudi v angleški jezik. Avtorja sta v monografiji zajela tako sedanje stanje kot dogodke preteklosti.

Andrej Šumer

Izvestja Pomorskega muzeja Piran 2, 2010, Strenna del museo del mare di Pirano 2, 2010. Piran : Pomorski muzej »Sergej Mašera«, 2010, 196 strani.

V zadnjih dneh leta 2010 je izšel že drugi letnik zbornika Izvestja Pomorskega muzeja Piran 2 – Strenna del Museo del mare di Pirano 2. Njegov izid sta, tako kot Izvestja 2009, finančno podprla Občina Piran in Ministrstvo za kulturo RS, za prelome in oblikovanje pa je spet poskrbel kar urednik Igor Presl. Drugi letnik je nekoliko obsežnejši od prvega, izšel pa je v enaki nakladi, to je 500 izvodov. Prispevkom je dodano tudi zanimivo in dobro dokumentirano slikovno gradivo.

Urednik v predgovoru opozori bralce, da so prispevki vseh avtorjev v Izvestjih 2010 tako ali drugače povezani s prikazom vsakdanjega življenja t. i. malega človeka, ki ga dosedanje zgodovinopisje ni dovolj upoštevalo. Ob tem poudari, da tovrstna predstavitev zahteva zbiranje, hranjenje in interpretiranje ne le arhivskih, temveč tudi ustnih virov, in to bodisi v obliki zgodb ter različnih pripovedi bodisi literarnih upodobitev vsakdana ljudi družbenega obrobja. Predgovoru sledi nekrolog tragično preminulemu zunanjemu sodelavcu muzeja, slikarju Dušanu Podgorniku, ki ga je napisala Bogdana Marinac. Uvodni del zaključni seznam, akademski naslov in poklic avtoric in avtorjev prispevkov, žal brez navedbe ustanove, kjer so zaposleni in tudi brez njihovih e-naslovov.

Razdelku Razprave je v drugem letniku Izvestij namenjeno bistveno manj prostora (str. 21–74) kot v prvem, zato pa je tokrat obsežnejši razdelek Zapisi in poročila (str. 99–188). Med njiju je dodan nov razdelek: Iz muzejskega dela (str. 77–96), ki so ga tokrat namenili predstavitvi pedagoškega dela v muzeju.

Prva v sklopu Razprave je raziskava Nadje Terčon (*O vrednotenju ustnih virov: Iz spominov piranskega ribiča Giuseppeja Bertoka*, str. 21–35), v kateri s primerjavo ustnih in pisnih virov ter referenčne literature analizira verodostojnost spomina enega od svojih informatorjev in ugotovi, da je ta v veliki meri zanesljiv. V naslednjem prispevku (*Nekaj paberkov o pregovorih in rekih na področju današnje Slovenske Istre: »Po molku ni kaj pisati«*, str. 36–63) je Špela Pahor objavila pregovore in reke v Istri, zlasti v Piranu in njegovem zaledju, ki jih je zbral že njen oče dr. Miroslav Pahor, ustanovitelj in dolgoletni ravnatelj piranskega pomorskega muzeja, dopolnila pa jih je še s svojimi, nekako mimogrede zbranimi pregovori ter z obsežnim spremnim besedilom. Tretji in zadnji prispevek v tem razdelku je raziskava Igorja Presla (*Družinske zmote in zarote: Prestopnikov vsakdan skozi vire sodne oblasti*, str. 64–75), v kateri poskuša ugotoviti, kakšne možnosti ima zgodovinar, da iz zapisnikov sodnih procesov iz 16. stoletja pridobi podatke o življenju tedanjih prestopnikov, rekonstruira potek kaznivega dejanja, odnose med storilci in žrtvami, njihove motive, strahove in okoliščine pričevanj na sodišču. Ker so bili dokumenti sodnih oblasti pisani s pozicije družbene moči, izjave obtožencev pa pogosto izsiljene, prikrojene ali napačno prevedene, ti dokumenti ne morejo biti dokaz preteklega ali sočasnega pravnega, političnega in podobnega dejanja, temveč so zgolj dokaz oz. priča procesa svojega nastanka. Zato naj bi zgodovinar zapletena razmerja med dokumentom in dogodkom, ki je sprožil dokumentacijo, lahko razbral in razumel le z rekonstrukcijo procesa dokumentiranja.

O pedagoški dejavnosti muzeja, s katero želijo učence osnovne in dijake srednje šole seznaniti ne le

z delom muzeja, marveč predvsem s pomenom ohranjanja različnih zgodovinskih virov in z njihovo interpretacijo, poročata učiteljici zgodovine Bojana Turk (*Pouk zgodovine v Pomorskem muzeju »Sergej Mašera« Piran*, str. 79–83) in Sonja Bizjak (*Učna ura v Pomorskem muzeju »Sergej Mašera« Piran*, str. 84–96).

Razdelek Zapisi in poročila, ki je najobsežnejši del zbornika, je vsebinsko zelo raznolik. Bogdana Marinac v poročilu o svoji razstavi (*Razstava »Med valovi in oblaki: Med idejo in realizacijo«*, str. 99–111) poudari, da je bila v povprečju kar tretjina podmorničarjev in hidroletalcev Slovencev. Poleg vojaško-institucionalne in tehnične zgodovine pomorskega letalstva Kraljevine Jugoslavije je želela obiskovalcem razstave predočiti predvsem socialni in kulturni vidik tedanjega življenja hidroletalcev, in to skozi življenjske zgodbe častnikov in podčastnikov, od njihove zgodnje mladosti do smrti oz. do današnjega dne. Sledi krajši prispevek Nadje Terčon o sodelovanju piranskega pomorskega in tolminskega muzeja (*Razstava Ciril Kosmač in film Na svoji zemlji: Sodelovanje med kulturnimi in izobraževalnimi ustanovami*, str. 112–115). Razstavo, ki je posvečena 60. obletnici prvega slovenskega zvočnega igranega celovečernega filma in sovpada s 100-letnico rojstva in 30-letnico smrti pisatelja Cirila Kosmača, je pripravil Tolminski muzej. Pozneje so jo iz Tolmina prenesli še v Piran. Slavnostni govornik na otvoritvi razstave v Piranu je bil pesnik Marko Kravos iz Trsta in na naslednjih straneh so v celoti objavili besedilo njegovega govora (*Ciril Kosmač*, str. 116–119).

Primarna naloga vsakega muzeja je zbiranje, dokumentiranje, ohranjanje in predstavljanje kulturne dediščine svojega naroda, ki pa ne temelji samo na predmetih, temveč tudi na ljudeh, ki jo ustvarjajo. Zato se kustosi piranskega pomorskega muzeja pri svojem delu niso osredotočili le na zbiranje materialne dediščine, ampak tudi na zbiranje podatkov o življenju ljudi, ki so bili tako ali drugače povezani z morjem. V tem kontekstu si nato v tem razdelku sledijo trije prispevki. V prvem sta Bogdana Marinac in Igor Presl za objavo pripravila četrto poglavje iz spominov Vladislava Mlekuža, ki obsega čas od njegove svečane promocije za častnika Jugoslovanske vojne mornarice leta 1950 pa do upokojitve oz. odpustitve iz vojaške službe leta 1974 (Vladislav Mlekuž, *Moje službovanje v Jugoslovanski vojni mornarici*, str. 120–140). Savina Gorišek nato objavlja drugi del spominov na jadrnanje s pet metrov dolgo jadrnico po Jadranskem morju (*Kapitan in njegov Petek: Nadaljevanje potovanja z Mirkom Bogičem*, str. 141–153). O šolanju na strojni podoficirski šoli in o življenju v vojni mornarici med obema vojnama govorita v svojih spominih na očeta tudi Marija Pust in Ana Artnak (*Ivan Felser: 6. 12. 1907 – 5. 12. 1987*, str. 154–160).

Zadnji del zbornika zaključujeta nato še poročili o dveh pomembnejših akcijah muzeja. V prvem predstavi Snežana Karinja potek restavratorskih in konzervatorskih del na kamnitih predmetih, ki so bili postavljeni v parku ob muzeju (*Konzerviranje antičnih kamnitih predmetov iz Strunjana, gotskega vodnjaka iz 15. stoletja in fontane iz tridesetih let 20. stoletja*, str. 161–168). Vendar po opravljenih posegih, ki jih je prevzel in opravil muzej, občina kot lastnik oz. upravitelj parka ni poskrbela za primerno zaščito predmetov, ki so ostali izpostavljeni tako vremenskim kot različnim drugim mehanskim poškodbam. Sledi poročilo Nadje Terčon o okrogli mizi, ki jo je ob dnevu pomorstva 4. marca 2010 organiziral pomorski muzej v sodelovanju z Upravo RS za pomorstvo (*Za kanček morja: Pogovor o odnosu Slovencev do morja skozi preteklost*, str. 169–188). Namen srečanja, ki ga je organizirala in vodila Nadja Terčon iz piranskega pomorskega muzeja, je bil osvetliti odnos Slovenije in Slovencev do morja in pomorstva tako v preteklosti kot v sedanjosti, prav tako pa tudi odnos do ljudi, ki so z morjem profesionalno ali le ljubiteljsko povezani ter pokazati na razvoj slovenskega pomorstva po letu 1945. Uvodoma je na okrogli mizi direktorica pomorskega muzeja Martina Gambouz opozorila na muzeološko problematiko skrbi za pomorsko kulturno dediščino ter vlogo muzeja pri njenem ohranjanju, raziskovanju in prezentaciji, predstavnik Uprave RS za pomorstvo Davorin Fantulin pa je izpostavil velik pomen vseh pomorskih dejavnosti. Zgodovinski oris slovenskega pomorstva sta podala zgodovinarja Nadja Terčon in Jože Pirjevec. Kapitan Jože Utenkar je predstavil edinega slovenskega ladjarja – podjetje Splošna plovba Piran, o težavah pri izgradnji in razvoju pristanišča v Kopru, o gradnji železniških povezav z njim ter vlogi Luke Koper pa je spregovoril njen dolgoletni direktor Bruno Korelič. Življenja na ladjah in poklic pomorščaka je orisal Giorgio Ribarič, predsednik združenja poveljnikov in upraviteljev v pomorskem prometu RS. Milan Kučan pa je kot nekdanji politik in državnik podal svoj pogled na odnos države in politike do morja, pomorstva in obmorskega zaledja ter na s tem povezana nekatera aktualna vprašanja. Na okrogli mizi niso našli odgovorov na vsa vprašanja o slovenski pomorski identiteti in o pomenu morja kot strateškem interesu Slovenije. Pokazalo pa se je, da je razumevanje pomena morja pri ljudeh, ki živijo ob njem, še vedno drugačno kot pri ljudeh, ki živijo v notranjosti Slovenije.

Na zadnjih dveh listih zbornika je urednik pripravil še navodila avtorjem prispevkov vključno z obrazcem za registracijo prispevka, saj si v muzeju želijo za Izvestja pridobiti tudi strokovne prispevke zunanjih sodelavcev.

Ljudmila Bezlaj Krevel

Moj kraj Vinska Gora. Velenje : Pozoj, 2009; Moj kraj KS Topolšica. Velenje : Pozoj, 2010; Moj kraj Konovo, Selo in Šenbric. Velenje : Pozoj, 2010; Moj kraj Stara vas. Velenje : Pozoj, 2011 (zbral in uredil Peter Rebernik).

Serija trdo vezanih knjig s povprečnim obsegom 320 strani, ki so priče izhajati leta 2009 in obravnavajo nekoč vasi, danes pa naselja mesta Velenje ali kraje v Šaleški dolini, je poljudna in fragmentarna predstavitev njihove preteklosti in sedanjosti. Vse štiri knjige, ki so doslej izšle, so izdelane po enakem vzorcu. Uvodni predstavitvi preteklosti krajev sledi zdaleč najbolj obsežen del, ki bi ga lahko označili kot neke vrste katalog hiš in njihovih prebivalcev, nato so predstavljena aktualna krajevna društva in ustanove. Na koncu je še brkljarija brez enotnega koncepta, kjer se najdejo različne reči. Od kuharskih receptov, anekdot, do raznovrstnih in neselektivno predstavljenih konjičkarjev, ljubiteljskih slikarjev, izdelovalcev gobelinov, modelarjev, zbiralcev starin ipd.

Preteklost posamičnih krajev je obravnavana bolj mimogrede in je večinoma povzetek predhodno objavljenih prispevkov. Izjema sta le prispevka dr. Jožeta Hudalesa z naslovom Topolšica skozi čas (Moj

Moj kraj Vinska Gora

